

**Wyrok z dnia 13 października 1995 r.
II URN 45/95**

Rewaloryzacja świadczenia na podstawie przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 1990 r. o rewaloryzacji emerytur i rent dla osób, które ukończyły 80 lat, oraz o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz. U. Nr 92, poz. 540), nie pozbawia osób objętych przepisami tej ustawy, prawa do ustalenia wzrostu świadczenia z tytułu nieuwzględnionych dotąd okresów zatrudnienia, równorzędnych i zaliczalnych, przypadających przed dniem wyzwolenia kraju spod okupacji.

Przewodniczący SSN: Teresa Romer (sprawozdawca), Sędziowie SN: Jerzy Kuźniar, Stefania Szymańska,

Sąd Najwyższy, z udziałem prokuratora Witolda Bryndy, po rozpoznaniu w dniu 13 października 1995 r. sprawy z wniosku Ireny B. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. o wysokość emerytury, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości [...] od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 30 stycznia 1995 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i o d d a l i ł rewizję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział I w W.

U z a s a d n i e n i e

Wnioskodawczyni Irena B., urodzona 16 września 1910 r., pobiera emeryturę przyznaną od 1 grudnia 1971 r. Świadczenie to zrewaloryzowano na podstawie przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 1990 r. o rewaloryzacji emerytur i rent dla osób, które ukończyły 80 lat, oraz o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz. U. Nr 92, poz. 540), a następnie w oparciu o przepisy art. 16-22 i art. 31 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.). Wysokość emerytury została obliczona po 1.5% podstawy jej wymiaru za każdy pełny rok okresów zatrudnienia, równorzędnych i zaliczalnych, wynoszących łącznie 39 lat.

Dnia 29 kwietnia 1994 r. wnioskodawczyni zgłosiła w organie rentowym wniosek o podwyższenie emerytury przez doliczenie do 39-letniego okresu składkowego dwóch dalszych okresów dotychczas nie uwzględnionych w wymiarze świadczenia: 1) okresu pracy od 1 marca 1940 r. do 31 lipca 1944 r. jako okresu składkowego wynoszącego 4 lata i 5 miesięcy, oraz

2) okresu nauki w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie od 1 października 1928 r. do 30 czerwca 1932 r. jako okresu nieskładkowego wynoszącego 4 lata.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. decyzją z dnia 6 maja 1994 r. poinformował wnioskodawczynię, że po doliczeniu okresu studiów w wymiarze trzech lat (studia trwały od 1 października 1928 r. do 30 września 1931 r.) oraz okresu pracy wykonywanej od 1 marca 1940 r. do 11 maja 1944 r. w wymiarze 4 lat, 2 miesięcy i 11

dni łączny okres składkowy wynosi 43 lata, 2 miesiące i 3 dni. Cały udowodniony okres składkowy został przez organ rentowy zweryfikowany na podstawie art. 33 ust. 2 ustawy z 17 października 1991 r. i obliczony w sposób określony w art. 10 tejże ustawy. W związku z tym wysokość emerytury obliczono po 1,3% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych, zaś po 0,7% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych. W wyniku tego obliczenia emerytura wyniosła 4.495.400 zł miesięcznie i okazała się niższa od dotychczasowej, wynoszącej 5.051.610 zł miesięcznie. Dlatego organ rentowy postanowił wypłacać emeryturę w dotychczasowej wysokości.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie, do którego odwołała się wnioskodawczyni, wyrokiem z dnia 5 października 1994 r., zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że od 1 stycznia 1994 r. do wysokości emerytury obliczonej według zasad określonych w decyzji pozwanego organu rentowego z dnia 5 lutego 1991 r. doliczył dodatkowo 4 lata i 3 miesiące jako okresy składkowe oraz 3 lata jako okresy nieskładkowe. W pozostałej części odwołanie oddalił.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Wojewódzki powołując się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 1994 r., II UZP 12/94, uznał, że zasady ustalania świadczeń przewidziane w art. 10-16 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent... stosuje się z mocy art. 33 ust. 2 tej ustawy do okresów nie uwzględnionych dotychczas, a przypadających przed przyznaniem świadczenia, a nie do całego świadczenia. Trzydziestodziewięcioletni okres pracy wnioskodawczyni powodował obliczenie emerytury zgodnie z art. 3 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1990 r. o rewaloryzacji emerytur i rent dla osób, które ukończyły 80 lat oraz o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym. Przepis art. 27 ust. 4 ustawy z 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent wyłącza stosowanie zasad wymiaru świadczeń tej ustawy do świadczeń zrewaloryzowanych osobom, które osiągnęły 80 lat.

W rewizji od części pierwszej wyroku pozwany organ rentowy wniósł o jego zmianę poprzez uznanie, że wnioskodawczyni udowodniła 43 lata zatrudnienia mającego wpływ na wysokość emerytury i zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 3 ust. 1 pkt 2 ustawy z 14 grudnia 1990 r. rewaloryzacji emerytur i rent dla osób, które ukończyły 80 lat oraz o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym. W uzasadnieniu rewizji organ rentowy podkreślił, że okres zatrudnienia od 1 marca 1940 r. do 11 maja 1944 r. powinien być doliczony do 39-letniego stażu emerytalnego nie w oparciu o art. 33 ust. 2 ustawy waloryzacyjnej lecz na podstawie art. 21 ust. 3 cyt. ustawy z dnia 24 maja 1990 r. Ten okres składkowy wynoszący 43 lata powinien być liczony po 1,5% podstawy wymiaru emerytury za każdy pełny rok tych okresów, zaś okres nauki w szkole nie podlega zaliczeniu, ponieważ nie przewidują tego przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), zwłaszcza że wnioskodawczyni przed podjęciem nauki w szkole wyższej nie wykonywała zatrudnienia. Ustawa z 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent w art. 4 ust. 10 daje możliwość zaliczenia okresu nauki w szkole wyższej jako okresu składkowego, jednakże przepisy art. 33 ust. 2 i art. 27 ust. 4 wyłączają ich stosowanie wobec osób, którym zrewaloryzowano świadczenia w oparciu o przepisy powołanej ustawy z 14 grudnia 1990 r., tj. wobec osób, które ukończyły 80 lat.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 30 stycznia 1995 r. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie Ireny B. Sąd

Apelacyjny wyszedł z założenia, że wnioskodawczyni pobiera emeryturę w oparciu o przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 1990 r. (Dz. U. Nr 92, poz. 540), która tworzy odrębny portfel emerytur i rent. Dlatego przepisy art. 33 ust. 2 oraz art. 4 ust. 1 pkt 10 ustawy z 17 października 1991 r. nie mają w sprawie zastosowania.

W rewizji nadzwyczajnej od wyroku Sądu Apelacyjnego Minister Sprawiedliwości zarzucił temu wyrokowi rażące naruszenie prawa, a w szczególności art. 2 ust. 1 pkt 1 i art. 4 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) w związku z art. 29 ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) w brzmieniu nadanym przepisem art. 1 pkt 10 ustawy z dnia 24 maja 1990 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz. U. Nr 36, poz. 206 ze zm.) oraz art. 3 ustawy z dnia 14 grudnia 1990 r. o rewaloryzacji emerytur i rent dla osób, które ukończyły 80 lat, oraz o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz. U. Nr 92, poz. 540), a nadto naruszenie interesu Rzeczypospolitej Polskiej i na podstawie art. 417 § 1 k.p.c. wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i oddalenie rewizji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. W uzasadnieniu rewizji Minister Sprawiedliwości podał, że błędny jest pogląd Sądu Apelacyjnego, iż wnioskodawczyni pobiera emeryturę w oparciu o przepisy ustawy z 14 grudnia 1990 r. Emerytura została wnioskodawczyni przyznana od 1 grudnia 1971 r., a więc w oparciu o przepisy obowiązującej wówczas ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6 ze zm.), a następnie przeliczona z mocy art. 121 ustawy z 14 grudnia 1982 r. o z.e.p., według zasad określonych w art. 122-125, na emeryturę przewidzianą w tejże ustawie.

Okoliczność, że wnioskodawczyni osiągnęła 80 lat do dnia 31 grudnia 1990 r. i dlatego jej emerytura została zrewaloryzowana w oparciu o przepisy ustawy z 14 grudnia 1990 r. (Dz. U. Nr 92, poz. 540), nie może stanowić bariery do ustalenia wzrostu pobieranego świadczenia z tytułu okresów zatrudnienia, równorzędnych i zaliczalnych do okresów zatrudnienia, przypadających przed dniem wyzwolenia kraju spod okupacji hitlerowskiej.

Sąd Najwyższy rozważył co następuje:

Słusznie rewizja nadzwyczajna zarzuca, że nie można podzielić poglądu Sądu Apelacyjnego iż ustawa z dnia 14 grudnia 1990 r. wymieniona poprzednio, która stworzyła odrębny portfel emerytur i rent zamknęła tym świadczeniobiorcom, którzy ukończyli 80 lat drogę do zmiany wysokości świadczeń poprzez doliczenie innych, nieuwzględnionych dotychczas okresów mających wpływ na ich wysokość. Emerytury i renty zrewaloryzowane osobom, które ukończyły 80 lat, w oparciu o przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 1990 r. podlegają z mocy art. 7 ust. 1 tejże ustawy waloryzacji na zasadach i w terminach określonych w ustawie z dnia 14 grudnia 1982 r. o z.e.p. (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), która w tym zakresie została zastąpiona przepisem art. 17 w związku z art. 45 ustawy z dnia 17 października 1991 r. Stanowisko Sądu Apelacyjnego narusza przepis art. 33 u st. 2 tejże ustawy. Według treści tego przepisu zasady ustalania świadczeń przewidziane w art. 10-16 stosuje się jeżeli od dnia wejścia w życie ustawy zostanie zgłoszony wniosek o doliczenie nie uwzględnionych dotychczas w

wymiarze świadczenia okresów składkowych lub nieskładkowych, innych niż określone w art. 21 ust. 3 ustawy z dnia 24 maja 1990 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz. U. Nr 36, poz. 206 ze zm.), a więc okresów zatrudnienia oraz równorzędnych i zaliczalnych do okresów zatrudnienia, przypadających przed dniem wyzwolenia danego obszaru spod okupacji hitlerowskiej, okresów które wcześniej nie miały znaczenia przy ustalaniu wysokości świadczenia. Sąd Najwyższy podziela w pełni wywody rewizji nadzwyczajnej oparte między innymi na treści uchwały Sądu Najwyższego z 8 lipca 1994 r. II UZP 12/94 (OSNAPiUS 1994 Nr 8 poz. 132) a sprowadzające się do tego, że skoro wniosek o doliczenie okresów składkowego i nieskładkowego, które są okresami przypadającymi przed dniem wyzwolenia spod okupacji hitlerowskiej został zgłoszony po wejściu w życie ustawy rewaloryzacyjnej, to brak było podstaw prawnych do dokonania weryfikacji całego dotychczasowego stażu pracy i ustalenia wysokości emerytury na podstawie art. 10 tej ustawy. Obliczając ponownie przebieg zatrudnienia wnioskodawczynie, organ rentowy naruszył również art. 27 ust. 3 ustawy rewaloryzacyjnej, który jest przepisem gwarancyjnym dla osób, które ukończyły 80 lat życia, zapobiegając obniżeniu świadczeń poprzez obliczanie emerytury według dotychczasowych zasad, tj. 25% przeciętnego wynagrodzenia, stanowiącego podstawę ostatniej waloryzacji oraz po 1,5% podstawy wymiaru emerytury za każdy pełny rok okresów zatrudnienia, równorzędnych i zaliczalnych, ustalonych na podstawie przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o z.e.p. Zresztą w uzasadnieniu rewizji organ rentowy podzielił ten pogląd w stosunku do okresu zatrudnienia w latach 1940-1944, co uszło uwadze Sądu Apelacyjnego. Fakt iż ustawa z dnia 14 grudnia 1990 r. o rewaloryzacji emerytur i rent dla osób, które ukończyły 80 lat oraz o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym stworzyła odrębny portfel emerytur i rent na co położył nacisk Sąd Apelacyjny, nie może być utożsamiony z pozbawieniem tych osób możliwości korzystania z przepisów art. 4 pkt 10 ustawy rewaloryzacyjnej oraz innych przepisów tej ustawy, z wyjątkiem tych które wyraźnie przewidują wyłączenie przewidzianych w nich zasad (art. 27 ust. 4, art. 33 ust. 2 ustawy rewaloryzacyjnej). Podstawą przyznania wnioskodawczynie emerytury była ustawa z 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników, która jest wymieniona w art. 1 ustawy rewaloryzacyjnej. Ustawa z dnia 14 grudnia 1990 r., była aktem prawnym waloryzującym świadczenie ze względu na wiek świadczeniobiorców, a nie samoistnie przyznającym świadczenie. Dlatego osoby objęte waloryzacją świadczeń zgodnie z przepisami ustawy z dnia 14 grudnia 1990 r. nie mogą być wyłączone z możliwości korzystania z przepisów ustawy rewaloryzacyjnej. Dlatego ustawa ta [...], nie została wymieniona w art. 1 ustawy rewaloryzacyjnej. Dlatego też odmienny pogląd Sądu Apelacyjnego nie może być zaakceptowany. Kierując się powyższymi względami Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

Ponieważ zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego pozbawił wnioskodawczynię należnych jej wyższych świadczeń emerytalnych, wskutek wadliwej interpretacji przepisów, naruszony został również interes Rzeczypospolitej Polskiej wyrażający się w przestrzeganiu porządku prawnego szczególnie w zakresie ochrony świadczeń z ubezpieczenia społecznego należnych z tytułu stażu pracy. Dlatego też Sąd Najwyższy uwzględnił rewizję nadzwyczajną mimo iż została wniesiona po upływie terminu zakreślonego przepisem art. 421 § 2 k.p.c.

=====